

**JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ
V BRNĚ**

Hudební fakulta

Katedra dechových nástrojů

Studijní obor Hra na flétnu

**Koncert Zdeňka Lukáše pro flétnu
a symfonický orchestr**

Bakalářská práce

Autor práce: Marie Benetková

Vedoucí práce: prof. MgA. Václav Kunt

Oponent práce: doc. MgA. František Kantor

Brno 2013

Bibliografický záznam

BENETKOVÁ, Marie. *Koncert Zdeňka Lukáše pro flétnu a symfonický orchestr [The Concerto for Flute and Orchestra by Zdeněk Lukáš]*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Hudební fakulta, Katedra dechových nástrojů, 2013. 36 s. Vedoucí diplomové práce prof. MgA. Václav Kunt.

Anotace

Diplomová práce „Koncert Zdeňka Lukáše pro flétnu a symfonický orchestr“ pojednává o osobnosti Zdeňka Lukáše a jeho přístupu ke kompoziční práci. Charakterizuje typické znaky jeho instrumentální tvorby a zároveň se zaměřuje na flétnový koncert, který skladatel napsal v roce 1981. Zabývá se okolnostmi vzniku skladby, jejími prvními interprety a zařazením skladby v rámci hudebního odkazu Zdeňka Lukáše. Snaží se také vypátrat případné nahrávky koncertu. Přílohou práce je kopie flétnového partu skladby.

Annotation

Diploma thesis „*The Concerto for Flute and Orchestra by Zdeněk Lukáš*” deals with the personality of the Czech composer Zdeněk Lukáš and his attitude to his compositional work. It names the typical features of his instrumental works and is focused on the flute concerto written in 1981. It brings the information about the origins of the concerto, first interpreters and potential recordings of the concerto. To the Diploma thesis there is attached the flute score of the concerto.

Klíčová slova

Zdeněk Lukáš, osobní portrét, flétna, koncert pro flétnu, charakteristika tvorby

Keywords

Zdeněk Lukáš, personal portrait, flute, flute concerto, characteristic of compositions

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jsem uvedené informační zdroje.

V Brně, dne 29. dubna 2013

Marie Benetková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. Václavu Kuntovi za podnětné rady a připomínky během vedení mé bakalářské práce. Dále potom děkuji panu Marku Špelinovi za poskytnutí notového materiálu a mnoha informací ohledně plzeňského provedení koncertu a panu Janu Ostrému za poskytnutí nahrávky koncertu a především informací vedoucích k odhalení původu koncertu. V neposlední řadě bych ráda poděkovala paní Evě Āhlén – Hallerové za ochotu a čas, při kterém se mnou ze Stockholmu konzultovala okolnosti vzniku koncertu. Jsem vděčná všem, jejichž informace mne dovedla k odhalení nových podrobností ohledně flétnového koncertu.

Obsah

ÚVOD	7
1 OSOBNOST ZDEŇKA LUKÁŠE	8
1.1 LIDSKÝ PORTRÉT	8
1.1.1 <i>Období dospívání</i>	9
1.1.2 <i>Plzeňské období</i>	10
1.1.3 <i>Vliv Miloslava Kabeláče</i>	13
1.1.4 <i>Životní osudy po odchodu z Plzně</i>	14
1.1.5 <i>Shrnutí</i>	15
1.2 TVŮRČÍ SVĚT ZDEŇKA LUKÁŠE	18
2 KONCERT PRO FLÉTNU A ORCHESTR	21
2.1 SKLADATELSKÝ ZÁMĚR ZDEŇKA LUKÁŠE	22
2.1.1 <i>Charakteristika koncertu</i>	23
2.2 INTERPRETI KONCERTU	26
2.2.1 <i>Plzeňská provedení koncertu</i>	27
2.2.2 <i>Novinové články</i>	28
2.3 NAHRÁVKY KONCERTU	29
2.4 FLÉTNOVÝ KONCERT OČIMA EVY ĀHLÉN - HALLEROVÉ	30
ZÁVĚR	33
POUŽITÉ INFORMAČNÍ ZDROJE.....	34
SEZNAM ILUSTRACÍ	36
SEZNAM PŘÍLOH.....	36
PŘÍLOHY	36

Předmluva

Zdeněk Lukáš patřil k nejvýznamnějším a nejosobitějším českým skladatelům 2. poloviny 20. století. Skoro dvacet let svého života strávil v Plzni, kde pracoval v hudební redakci plzeňského rozhlasu, zaznamenal zde první skladatelské úspěchy a stál v čele amatérského smíšeného sboru Česká píseň, který ve své době dovedl až na úroveň nejlepších sborových těles v republice. Premiérami svých skladeb obohacoval Lukáš plzeňský kulturní život, a tak zde jako výrazná osobnost zanechal nesmazatelnou stopu i po svém odchodu do Prahy. Bylo pro mne tedy v podstatě nemožné se v době svého studia na plzeňské konzervatoři se jménem Zdeňka Lukáše nesetkat.

Zdeněk Lukáš bývá často oceňován především jako autor vokální hudby, jeho sborová a písňová tvorba patří dnes k nejuváděnějším skladbám svého druhu. O to zajímavější pro mne bylo setkání s Lukášovou tvorbou instrumentální. V roce 2009 jsem v rámci studia na konzervatoři nastudovala Lukášovu skladbu *Cantabile e fugato* pro flétnu a klavír. Po jejím uvedení na soutěžní přehlídce konzervatoři v tomtéž roce se ke mně dostalo několik pozitivních ohlasů ohledně kvality skladby, což mne následně inspirovalo k hlubšímu zájmu o Lukášovu flétnovou tvorbu. Skladbu jsem také z tohoto důvodu zařadila do programu svého bakalářského koncertu.

Jméno Zdeňka Lukáše není v rámci flétnové literatury příliš rozšířené a to přesto, že tomuto nástroji skladatel věnoval několik svých komorních skladeb. Bylo pro mne proto velmi zajímavé, když jsem se také na plzeňské konzervatoři dozvěděla, že je Zdeněk Lukáš autorem i flétnového koncertu. Zjistila jsem, že o této skladbě dnes není mnoho známo, rozhodla jsem se jí proto věnovat téma své bakalářské práce a pokusit se shromáždit všechny dostupné informace.

Úvod

Svou práci jsem rozdělila do dvou částí. Protože jsem skladatele Zdeňka Lukáše osobně nepoznala, rozhodla jsem se pro lepší pochopení jeho tvorby věnovat první polovinu práce právě jeho osobnosti a poznat tak skladatelovy životní postoje a podněty, které k napsání jeho skladeb vedly. První kapitola tak není přímo životopis Zdeňka Lukáše, ale spíše souhrn událostí, které skladatele během života ovlivňovaly a mohly mít dopad na jeho tvůrčí svět. Vzhledem k tomu, že na počátku psaní této práce jsem měla o flétnovém koncertu k dispozici minimum informací, bylo pro mne vytvoření určitého přehledu a vytyčení faktorů, které napsání skladby mohly ovlivnit, v podstatě nezbytné. Nakonec si ještě říkám, u koho jiného lze porovnávat vztah mezi charakteristikou díla a lidskými osudy více, než u Zdeňka Lukáše, jehož hlavní hudební školou byla nejvíce právě hudební praxe?

Druhá část práce už je věnována výhradně Koncertu pro flétnu a orchestr, v této kapitole jsem zpracovala všechny získané poznatky ohledně díla. Shromáždila jsem dostupné informace týkající se vzniku koncertu, jeho interpretů i nahrávek, které od napsání koncertu vznikly. Poslední kapitola je věnovaná vzpomínkám flétnistky Evy Hallerové, pro kterou byl koncert napsán a která ho v roce 1984 premiérovala. V příloze práce se nachází flétnový part koncertu.

1 Osobnost Zdeňka Lukáše

1.1 Lidský portrét

Pro lepší porozumění tvorbě Zdeňka Lukáše jsem se rozhodla nejdříve pochopit a charakterizovat skladatelovu osobnost a jeho lidský obraz v souvislosti s životními osudy. Poslechneme-li si některý příklad z Lukášovy rozsáhlé instrumentální tvorby, zasáhne nás podle mého mínění okamžitě svou lidskostí, nekomplikovanou a přesto emocionálně bohatou hudební výpovědí, to vše jakoby mimochodem prolno moderními kompozičními technikami a podpořeno obrovským citem pro barvu. Lukášova hudba je stejně tak výrazná a nenapodobitelná jako jeho osobnost. Bohužel jsem neměla to štěstí se s autorem setkat osobně¹, musím proto při čerpání informací pro tuto kapitolu spoléhat na výpovědi pamětníků a dobové zdroje jako jsou novinové články, dobové recenze provedení Lukášových děl a odborné stati. Ale dá se z tohoto mediálního portrétu odvodit, jaká byla skutečná Lukášova lidská podoba?

Ráda bych podotkla, že jsem při svém pátrání po dobových pramenech kromě obecných poznámek a komentářů k premiérám děl objevila minimum rozhovorů se samotným skladatelem. Navíc většina Lukášových odpovědí je často spíše obecná, jako by chtěl stejně jako ve své hudbě čtenáře jen nasměrovat a podnítit jejich fantazii k samostatnému dotvoření odpovědi. Zaujal mne ten protiklad tvůrčí otevřenosti a přitom jistá forma osobní uzavřenosti. Vysvětlení nacházím v článku pana Karla Špeliny² (a potvrzují ho i další rozhovory), podle kterého skladatel při svém pracovním nasazení³ nad svou tvorbou nerad teoretizoval a nezaobíral se již dokončenou prací, navíc novinovým rozhovorům pravděpodobně neholdoval („Já jsem plachý člověk...“⁴). Při psaní této kapitoly se proto opírám především o ojedinělé interview se Zdeňkem Lukášem, které vyšlo v Hudebních rozhledech v roce 1988⁵. Autor rozhovoru Tomislav Volek v předmluvě uvádí, že článek musel

¹ Zdeněk Lukáš zemřel 13. 7. 2007

² ŠPELINA, Karel. *Zdeněk Lukáš, trochu vzpomínek*. In Hudební kultura XVII. *Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. Katedra hudební kultury FPE, 2008. s. 161-165. ISBN 978-80-7043-734-6

³ Celkové skladatelovo dílo čítá přes 350 opusových čísel

⁴ VOLEK, Tomislav. *Nevyšlapanými cestami...* Hudební rozhledy, 41, 1988, č. 11, s. 486-489.

⁵ viz. poznámka č. 4

být z důvodu dobových poměrů, ale také na přání skladatele upravován a některé části byly vynechány. Přesto nebo i právě proto má pro mne článek velkou výpovědní hodnotu.

1.1.1 Období dospívání

Životní osudy Zdeňka Lukáše přehledně shrnuje studie Zdeňka Vimra „Ze života Zdeňka Lukáše“. Zdeněk Lukáš se narodil 21. 8. 1928 do rodiny s aktivní muzikantskou tradicí. Článek popisuje šťastné Lukášovo dětství s rodiči v Praze, kdy malý Zdeněk navštěvoval zkoušky otcova amatérského orchestru, doma se s otcem učil hře na housle (později na klarinet a violu). Již v této době se rozvíjel Lukášův zájem a láska k hudbě, když po večerech předváděl to, co v orchestru viděl včetně gest dirigenta. Chlapcovu fantazii také podněcovalo množství zpěvníků národních písní, knih, slovníčků a dětských časopisů, které doma byly k dispozici.⁶ V rozhovoru s Tomislavem Volkem skladatel popisuje hluboký zážitek z mládí, který v něm zanechalo provedení Slovanských tanců ve Smetanově síni za řízení Z. Kredby. Večer údajně nemohl rozčilením usnout a v hlavě mu zněla ne Dvořákova, ale jeho vlastní nová hudba.⁷

Zaujal mne však odstavec týkající se Lukášova dospívání, popisující zdravotní komplikace, které provázely chlapce od útlého dětství a to nejen při vleklejších průbězích dětských nemocí, než bylo například u jeho sestry. *„Kvůli kratšímu vazu musel navíc v dětství podstupovat časté a nepříjemné rehabilitace, ani do Sokola nechtěl kvůli svému handicapu chodit, příliš se nesžil s tamní partou kluků. Když začal chodit do školy, musel nosit brýle (po babičce zdědil vadu zraku „strabismus“), což byl důvod posměchu ze strany spolužáků. Vlastně už tehdy existovala šikana, kterou malý Zdeněk snášel stoicky, se spolužáky se nepral a jako dítě byl hodně uzavřený. Zdeňkova matka nakonec docílila přechodu na jinou školu, kde se mohla Lukášova osobnost lépe a přirozeněji rozvíjet“⁸.*

Po absolvování obecné školy následovalo studium na mužském učitelském ústavu v Praze. K této době se datují první Lukášovy tvůrčí pokusy, šlo o scénickou

⁶ VIMR, Zdeněk. *Ze života Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 83-86. ISBN 978-80-7043-734-6.

⁷ VOLEK, Tomislav. *Nevyšlapanými cestami...* Hudební rozhledy, 41, 1988, č. 11, s. 486-489.

⁸ viz. poznámka č. 6

hudbu k představením ochotnického divadla, v jehož orchestru, který také sám občas řídil, hráli mnozí tehdejší Lukášovi spolužáci. Považuji to za důkaz velkého Lukášova nadšení pro práci a hlavně přirozené spontánní hudebnosti, neboť při této činnosti v podstatě postrádal jakékoliv odborné hudební vzdělání. „*Byla to hrozná drzost, ale hráli to pak ve strašnické Vesně, to bylo 1942-43* (scénická hudba k pohádce B. Němcové). *První housle hrál Jiří Linha a ten si dodnes pamatuje téma té Mozartovské partitury.*“⁹ komentuje Zdeněk Lukáš v rozhovoru o 45 let později. Pro tuto činnost začne po r. 1942 navštěvovat první soukromé hodiny harmonie a kontrapunktu u prof. A. Modra¹⁰.

Rok 1946 je posledním Lukášovým rokem studentským a prvním rokem kantorským. Svou činorodost nezapřel ani během vyučování, místo prostého memorování se tak žáci pod Lukášovým vedením učili vyjmenovaná slova či násobilku zpěvem na vybranou melodii, případně vyučovanou látku recitovali, zatímco druhá polovina třídy zpívala národní písně. Podle vlastních slov se však skladatel stále ještě se svým novým zaměstnáním nespokojil. Nadále si pohrával s myšlenkou na život profesionálního hudebníka, navštěvoval soukromé hodiny dirigování a zpěvu, později se během působení v Plzni zúčastnil i předzpívání do plzeňského a libereckého divadla.¹¹

1.1.2 Plzeňské období

Tato kapitola pro mne představuje největší přínos při získávání informací o Lukášově osobě. Ten v Plzni zanechal nesmazatelnou stopu, když se téměř dvacet let významně podílel na kulturním životě města, dodnes zde panuje výrazná náklonnost k Zdeňku Lukášovi, nazvala bych to jakýmsi podhoubím příznivců Lukášovy hudby. Je pro mne velice zajímavé a často zábavné poslouchat vzpomínání Lukášových přátel a známých, nepochybuji, že i přes svou proklamovanou plachost si uměl naplno užívat života. Troufám si tvrdit, že se Plzeň stala pro skladatele jakýmsi druhým domovem.

⁹ VOLEK, Tomislav. *Nevyšlapanými cestami...* Hudební rozhledy, 41, 1988, č. 11, s. 486-489.

¹⁰ Antonín Modr (1898-1983) – český hudební vědec a skladatel. V době, kdy k němu Zdeněk Lukáš docházel na konzultace, vyučoval také hudební teoretické předměty a hru na kytaru a staré nástroje na Pražské konzervatoři.

¹¹ viz. poznámka č. 9

Zlomovým rokem v životě Zdeňka Lukáše se tedy stal rok 1951, kdy nastoupil na vojnu do plzeňských kasáren. Na vojně vedl pěvecký sbor Chopráz, se kterým natáčel i v plzeňském rozhlasu, zde zaujal svou nápaditou hudbou a v roce 1953 tu získal místo hudebního redaktora. „*S nástupem do plzeňského rozhlasu začala nová éra mého života. Ted' už bylo jasné, co budu dělat, čím se budu živit, a tak jsem se uklidnil a dal se do práce.*“¹² Na Lukášovy začátky v plzeňském rozhlasu odkazuje také vzpomínka pana Josefa Branda¹³ zveřejněná ve stati Romany Feiferlíkové: „*Po jeho příchodu do rozhlasu všichni očekávali, co se z toho mládence, který byl ostríhán tak, že se zdálo, že má uši poněkud větší, vyklube. Mladík byl nespěšný a měl poněkud plachý pohled. Zanedlouho ukázal, že jde o tvůrčí osobnost, brzy začal uplatňovat své sbormistrovské, dirigentské a hlavně upravovatelské vlohy.*“¹⁴ Poslední ukázka pochází z novinového článku vydaného v Plzeňském kulturním přehledu k příležitosti skladatelových sedmdesátých narozenin. „*Dodnes nechápu, kde se ve mně vzala ta troufalost a mladická drzost, že jsem rovnou po nástupu do plzeňského rozhlasu začal psát symfonickou muziku a v 27 letech jsem napsal třeba klavírní koncert*¹⁵, *za který se dodnes nestydím. A to vše bez jakéhokoliv hudebního vzdělání, snad to tak bylo lepší.*“¹⁶

Stejně tak jako Lukáš obohacoval premiérami svých skladeb hudební život v Plzni, nabízela i Plzeň Lukášovi možnosti k dalšímu tvůrčímu vývoji díky práci v na svou dobu nadstandardně technicky vybaveném studiu plzeňského rozhlasu. Pro mladého skladatele byla určitě neocenitelná skutečnost, že jakmile některou svou skladbu dokončil, vzápětí ji uslyšel při veřejném provedení v podání Plzeňského rozhlasového orchestru, Plzeňského rozhlasového kvarteta aj.

Důležitou kapitolou „plzeňského období“ Zdeňka Lukáše je jeho působení ve smíšeném sboru Česká píseň, který Lukáš založil na pokyn vedení tehdejšího Československého rozhlasu v roce 1954 a dalších téměř dvacet let stál v jeho čele.

¹² VOLEK, Tomislav. *Nevyšlapanými cestami...* Hudební rozhledy, 41, 1988, č. 11, s. 486-489.

¹³ Josef Brand (*1923) – ředitel Českého rozhlasu v Plzni v letech 1951 – 1958

¹⁴ FEIFERLÍKOVÁ, Romana. *Vzpomínání na Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 158-160. ISBN 978-80-7043-734-6.

¹⁵ Klavírní koncert g moll uvedl v roce 1955 klavírista Antonín Brejcha a Plzeňský rozhlasový orchestr pod vedením Antonína Devátého. Šlo o první Lukášovu na veřejném koncertě provedenou instrumentální skladbu v Plzni.

¹⁶ BOKŮVKOVÁ, Vlasta. *Skladatel se dvěma domovy*. Plzeňský kulturní přehled, srpen 1998, Kultura, s. 7.

Původním cílem sboru bylo pravidelné nahrávání a rozhlasové vysílání českých lidových písní, které Lukáš pro tento účel sbíral a upravoval. Existuje několik studií, které zpracovávají historii a úspěchy sboru, chtěla bych se proto zaměřit hlavně na způsob práce a osobnost jeho sbormistra. Lukášovým úkolem bylo kromě vytvoření repertoáru také sestavení a vedení sboru i s jeho instrumentálním doprovodem. Díky svým pověstným nárokům na disciplínu, pečlivé práci, cílevědomosti a nepochybně daru přirozené autority dovedl Českou píseň během několika let na úroveň nejlepších hudebních těles svého druhu v republice. S narůstající vyčerpávaností sboru se brzy rozšířil i jeho repertoár na vokální hudbu renesance, baroka a umělé písně současných autorů, Česká píseň začala koncertovat v Plzni, na prestižních sborových festivalech a zahraničních zájezdech.¹⁷

Využiji práci Ivany Reinigerové z roku 1990 vydanou k výročí 35 let České písně¹⁸ a uvedu několik vzpomínek samotného Zdeňka Lukáše na sborové začátky. *„Je jen málo dat v mém životě, která bych si pamatoval a dokázal prožívat tak, jako by se to stalo před týdnem. Pamatuji si přesně první zkoušku, která byla 1. listopadu 1954. Na tu zkoušku si přesně pamatuji proto, že všichni ti zpěváci, přišlo jich tenkrát kolem třiceti, měli trému. Největší jsem měl ale já, protože jsem byl ještě mladý. Neměl jsem ještě tolik zkušeností a najednou jsem měl udělat v rozhlase sbor. Tak jsem tam šel opravdu s určitou trémou, ale tu mívám i dodneška, když natáčím do rozhlasu nebo když mám koncert. Ta tréma ale mizí tím okamžikem, když mohu pracovat. Jakmile jsem začal zkoušet, všechna ta tréma zmizela ze mne, ale i ze zpěváků.“*¹⁹

Jednotliví členové sboru museli projít konkurzem, Lukáš velmi pečlivě vybíral hlasy, aby všechny barevně ladily a žádný nevyčníval nad ostatní. Sbor tak získal svůj specifický zvuk, který si do jisté míry udržel dodnes. Pobavilo mne Lukášovo povzdechnutí, které jakoby tvoří protipól osoby přísného sbormistra, ale k Lukášovi patří stejně jako ukázka po něm následující. *„Hlásí se mi hezká děvčata, i hezky zpívají, jenomže jejich hlasy jsou výrazně zbarvené a nehodí se do sborového*

¹⁷ VIMR, Zdeněk. *Ze života Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 83-86. ISBN 978-80-7043-734-6.

¹⁸ REINIGEROVÁ, Ivana. *35 let sboru Česká píseň a jeho podíl na kulturním životě města Plzně*. Plzeň, 1990. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, s. 68-71.

¹⁹ cit. poznámka č. 18

*zvuku. Já to těm děvčatům musím říkat, jsou smutné a já taky.*²⁰ „*V úplných počátcích jsme byli takové zvláštní, dalo by se říci nesourodé těleso. ... (Během začátků) mnozí lidé odešli, mnohým jsem byl nesympatický. Já se nedivím, mám takovou zvláštní náтуру. Jsem dost náročný na práci, to za první, a za druhé, jsem prudký ve své povaze (i když takhle podle řeči si myslíte, že jsem i docela jemný člověk, ale nejsem). Někteří tedy odešli, ale pak se vrátili, protože si řekli, že na tom něco je. Přišli na to, že bez kázně to nejde, a proto se vrátili.*“²¹

Z osobnosti Zdeňka Lukáše vyzařovalo velké charisma, při své inteligenci a neutuchající energii měl dar vůdčích schopností, které dokázal uplatnit nejen při řízení České písně. Doc. Petr Ježil ve svém článku²² popisuje, jak ho vždy udivilo, že jeho vlastní sbor na generálce pod Lukášovým vedením zpívá úplně jinak, než svému stálému dirigentovi. Toto svědectví mi bylo potvrzeno i v jiných případech, nebudu však z úcty ke stálým dirigentům jmenovat konkrétní sbory. „*Vztah mezi Českou písní a mnou byl krásný a velice přátelský. Užili jsme spoustu legrace v autobuse nebo když jsme šli společně na večeři. Ale jakmile jsme zkoušeli, tak to já byl úplně jiný člověk. V tom momentě i ta nejlepší zpěvačka, kdyby přišla jen o pět minut pozdě, tak tam nebyla, to tedy ne! To je můj styl práce. Ale když potom přišlo vystoupení, rozehrál jsem to s nimi očima tak, že oni zpívali jako kanáři.*“²³

1.1.3 Vliv Miloslava Kabeláče

Během upravovatelské činnosti pro sbor také rostlo jméno Zdeňka Lukáše coby oblíbeného hudebního skladatele. Lukáš této skutečnosti využil k dalšímu osobnímu rozvoji, zajímal se o nové skladatelské techniky a hlavně si rozšiřoval své hudební vzdělání. Od roku 1962 začal dojíždět na bezplatné konzultace k prof. Miloslavu Kabeláčovi²⁴, v té době jedné z nejvýraznějších českých

²⁰ FEIFERLÍKOVÁ, Romana. *Vzpomínání na Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 158-160. ISBN 978-80-7043-734-6.

²¹ REINIGEROVÁ, Ivana. *35 let sboru Česká píseň a jeho podíl na kulturním životě města Plzně*. Plzeň, 1990. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, s. 68-71.

²² JEŽIL, Petr. *Trojportrét Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 102-104. ISBN 978-80-7043-734-6.

²³ cit. poznámka č. 21

²⁴ Miloslav Kabeláč (1908-1979) – český hudební skladatel a hudební pedagog. Vynikal originální kompoziční technikou, díky svým nejvýznačnějším dílům byl uznáván i v zahraničí.

skladatelských osobností. Ten v podstatě ocenil absenci dosavadního Lukášova hudebního vzdělání a posoudil ji jako výhodu nezátíženosti jakýmkoliv hudebními pravidly. Zdeněk Lukáš byl typ skladatele, který překypoval hudebními nápady, jeho hudba vznikala naprosto spontánně a jaksi nevypočítavě. Kabeláč mu otevřel nové tvůrčí obzory a vedl ho k vnitřní sebekontrolě. Podle informací Zdeňka Vimra²⁵ Kabeláč Lukáše nabádal, aby psal pomaleji a zbytečně „neletěl“ dopředu. Lukáš si také zvykl s předstihem připravit konec skladby, ve kterém hudba logicky vyústila tak, aby jeho nástup byl co nejpřirozenější.

I přes výraznou rozdílnost temperamentu si tyto dvě skladatelské osobnosti vnitřně rozuměly. Kabeláč Lukáše inspiroval svým příkladem, utvrdil ho v důležitosti odpovědného přístupu k práci, Lukáš si osvojoval nové skladatelské techniky a také způsob zdravého sebehodnocení během tvůrčí práce²⁶. Během konzultací Kabeláč podle svých slov „přesouval Lukášovo komponování ze srdce do hlavy“²⁷. „*Chodili jsme k němu nějaký čas čtyři, kteří jsme se do Plzně stáhli za lidovou písni: Jaroslav Krček, Jan Málek, Jan Slimáček a já (mimochodem: všichni jsme se také v Plzni oženili). Kabeláč nám zadával k řešení určité kompoziční problémy, a když pak naše výtvořiny probíral, říkal například: „Hned to vidím: Málek začne nejprve jako koumák přemýšlet, ale u pana Lukáše se určitě rozbuší srdíčko.“*²⁸ Lukáš nosil Kabeláčovi k posouzení své skladby počínaje 2. symfonií, tato spolupráce trvala do roku 1970 a pro Lukáše znamenala jednoznačný skladatelský přínos a posun správným směrem.

1.1.4 Životní osudy po odchodu z Plzně

V roce 1964 odešel Zdeněk Lukáš z plzeňského rozhlasu a přestěhoval se do Prahy, aby se mohl naplno věnovat kompozici a skladatelskému povolání. S Plzní ale přeci jen ještě zůstal několik let v úzkém kontaktu, jednak využíval pro svou tvorbu ve své době špičkově vybavené elektroakustické studio, jednak stále dojížděl na

²⁵ VIMR, Zdeněk. *Ze života Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 83-86. ISBN 978-80-7043-734-6.

²⁶ ŠPELDA, Antonín. *Tvůrčí vývoj Zdeňka Lukáše*. Hudební rozhledy, 21, 1968, č. 19, s. 575-577

²⁷ BOKŮVKOVÁ, Vlasta. *Skladatel se dvěma domovy*. Plzeňský kulturní přehled, srpen 1998, Kultura, s. 7.

²⁸ VOLEK, Tomislav. *Nevyšlapanými cestami...* Hudební rozhledy, 41, 1988, č. 11, s. 486-489.

zkoušky České písně. Od této činnosti byl nakonec z politických důvodů odstaven v roce 1972 po zájezdu České písně do Španělska. Jednalo se o úspěšné zahraniční koncertní turné na festival v Barceloně, kde byl Lukáš vyhlášen nejlepším sbormistrem. Po návratu do Plzně byl však spolu s několika dalšími členy sboru vyšetřován pro údajné protistátní výroky v autobusu, následovalo ukončení činnosti sbormistra České písně a zákaz vstupu do plzeňského rozhlasu²⁹.

Po tomto definitivním odchodu z Plzně se ještě Lukáš nakrátko vrátil ke kantorské práci, když v letech 1973-1975 na pražské konzervatoři vyučoval teoretické předměty - kontrapunkt a harmonii, zde vyučoval i přesto, že sám konzervatoř neabsolvoval. V letech 1975-1979 se stal v Praze sbormistrem desetičlenného profesionálního ženského sboru Československého státního souboru písní a tanců. Při této příležitosti využil svých plzeňských zkušeností a pro sbor vytvořil obrovské množství úprav lidových písní a také písně vlastní, které jednou měsíčně natáčel pro Československý rozhlas. Pod názvem Canti di camera se sborem spolupracoval ještě nějakou dobu po roce 1979, poté se však již věnoval výhradně kompozici.

Volný čas v letních měsících trávil Zdeněk Lukáš na své chatě v Jílovém u Prahy. To bylo místo, ke kterému měl velmi vřelý vztah a které vytvářelo dokonalé podmínky pro jeho kompoziční práci. Vzniklo zde velké množství skladeb, mimo jiné také koncert pro flétnu a orchestr.

Zdeněk Lukáš zemřel v Praze v pátek 13. 7. 2007 ve věku nedožitých 79 let a byl pochován do rodinné hrobky v Jílovém, kterou si na místním hřbitově ještě za svého života vytvořil.³⁰

1.1.5 Shrnutí

„Je ráno. A každý den mně jako první myšlenka prochází hlavou: jaký to asi bude den? A protože jsem optimista, čekám, co krásného mne čeká. A těším se,

²⁹ České-sbory.cz: Zdeněk Lukáš [online]. [cit. 2013-04-15]. Dostupné z WWW: <http://www.ucps.cz/portal/cz/01-01-clanek.php?see_ID=653>

³⁰ VIMR, Zdeněk. *Ze života Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 83-86. ISBN 978-80-7043-734-6.

*moc!*³¹ Nedlouho před svou smrtí použil Zdeněk Lukáš tato slova jako komentář k uvedení jednoho ze svých nejnovějších děl pro housle a orchestr Dies Natalis (Zrození dne). Působí až magicky, že rozhovor vyšel v Hudebních rozhledech těsně po nečekané skladatelově smrti v srpnu 2007, komponista však v těchto několika větách popsal svou životní filosofii.

Během psaní své bakalářské práce jsem se o osobnosti Zdeňka Lukáše dozvěděla mnoho přínosných informací. Působí na mne jako člověk, který se dokázal radovat z maličkostí, dokázal užít dne a svou práci dělal s chutí a naplno. Zaujalo mne, s jakou skromností přistupoval ke svému zaměstnání. V době normalizace se Lukášovo jméno ocitlo na listině politicky nežádoucích osob a jeho skladby nebyly vydávány. Přesto byla Lukášova hudba vyhledávaná a oblíbená mezi interprety i posluchači, které díky své přirozenosti a osobitosti oslovuje dodnes. Tato popularita, která stoupala již od Lukášových skladatelských začátků v 50. letech v Plzni, skladatele neukolébala v jakési spokojenosti se sebou samým. Naopak ji bral jako výzvu, neustále rozvíjel své možnosti a rozšiřoval znalosti v oblasti kompozice a soustředil se na svou tvorbu.

Tak jako byl zvyklý naplno pracovat, dokázal Zdeněk Lukáš i naplno žít. Během svého pátrání po skladatelových osudech jsem se od Lukášových přátel a známých dozvěděla tolik zajímavých historek, že by svým rozsahem a zápletkami vystačily na několik románů. Popisují Lukáše jako profesionála ve své práci, zároveň také jako milovníka života, kterého si dokázal užívat po všech stránkách. Sám autor pro zábavu své zážitky rád vyprávěl, zároveň si však nepřál kohokoliv jmenovat nebo se někoho případně dotknout.

Přestože o sobě skladatel mluvil jako o plachém člověku, přitahovala jeho osobnost ve společnosti velkou pozornost. O zástupy obdivovatelek tak jistě nebyla nouze a skladatel se svými múzami nechal rád při komponování inspirovat. Zároveň byl také příznivcem dobrého moku, jeho náklonnost v tomto ohledu bývá často zmiňována.

Při své komplikovanosti je Zdeněk Lukáš popisován jako velmi impulzivní člověk. Uvedu ukázkou ze stati paní Marie Novákové, ve které autorka vzpomíná na zkoušky České písně z doby, kdy už Lukáš nebyl stálým sbormistrem, ale zkoušek se

³¹ ŠTILEC, Jiří. VIII. Zdeněk Lukáš: Dies natalis – skladba pro housle sólo a smyčcový orchestr. Hudební rozhledy, 2007. Dostupné z WWW: <http://hudebnirozhledy.scena.cz/www/index.php?page=clanek&cislo_id=70&id_clanku=492>.

přesto občas účastnil: „Obdivovali jsme jej, ale zároveň jsme i trnuli hrůzou, abychom něco nezaspívali špatně a nerozzlobili ho. Podvědomě jsme totiž velmi dobře cítili, že upadnout do jeho nemilosti je prostě nežádoucí. Dokázal být nesmírně vtipný, srdečný, ale i velmi nepříjemný, zkrátka proměnlivý – tak trochu jako jarní počasí. Avšak jedno bylo vždy jasné: v práci byl velmi houževnatý a nesmlouvavý, byl si jist cílem, za nímž šel, a dokázal sboristy nadchnout pro práci na zkouškách a zejména na koncertech, kdy podněcoval sbor k soustředění a velmi profesionálnímu výkonu.“³²

V jiném článku je tento fakt potvrzený panem Zdeňkem Bláhou³³, rozhovor s ním zaznamenala Romana Feiferlíková. „Nebyla všechno jen idyla. Zdeněk Bláha zažil Zdeňka Lukáše v normálních pracovních situacích, např. při práci se sborem, kdy se Lukáš stal téměř diktátorem, který nesnášel jiný názor. Nebo při natáčení, které za něj musel jednou dokončit, a to když měl Lukáš natáčet s Jaromírem Horákem a ten měl půlhodinové zpoždění. Když Horák konečně dorazil, Lukáš vztekle praštil taktovkou a křikl „s Vámi končím“ a odešel. A opravdu už se k práci nevrátil.“³⁴

Na druhou stranu se Zdeněk Lukáš na zkoušky sboru pečlivě připravoval (poznámka o trémě, kterou často během nahrávání pociťoval, mi byla také potvrzena), výjimečné tak nebylo ani zkoušení se sborem po skupinách, kdy přísnému sbormistrovi neušel jediný interpretační nedostatek. Na závěr uvedu příhodu z Plzně vydanou ve stati Romany Feiferlíkové, která mluví za vše a svými rysy se velmi podobá historkám, se kterými jsem se sama během rozhovorů s pamětníky setkala: „Plzeňské dny byly podle Zdeňka Bláhy poznamenané velkým flámováním, kterého se však Bláha ne vždy zúčastňoval a Lukáš se na něj zlobil, že s ním nechtěl držet krok. Kdyby toho ale nebylo, třeba by pak nemohly vzniknout např. pijácké písničky. Ale třeba by nedošlo i k velkým průšvihům, jako když jednou

³² NOVÁKOVÁ, Marie. *Pěvecký sbor Česká píseň očima a srdcem Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 154-157. ISBN 978-80-7043-734-6.

³³ Pan Zdeněk Bláha spolupracoval se Zdeňkem Lukášem ve folklórní redakci plzeňského rozhlasu v 50-60. letech.

³⁴ FEIFERLÍKOVÁ, Romana. *Vzpomínání na Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 158-160. ISBN 978-80-7043-734-6.

jel Zdeněk Lukáš po flámu na mopedu, blízko u rozhlasu ho stavěl příslušník veřejné bezpečnosti a on ho na tom mopedu místo zastavení porazil. ³⁵

1.2 Tvůrčí svět Zdeňka Lukáše

V této kapitole bych ráda popsala vztah Zdeňka Lukáše k hudbě a komponování. Nebylo to pro něj totiž jen zaměstnání, ale přímo životní náplň. Rozhovor s Lukášem, který byl vytištěn na programu k opeře Veta za vetu premiérované v roce 1999 v plzeňském Divadle J. K. Tyla, má tak přiléhavý název „Musím pořád psát“. Lukáš v něm mimo jiné popisuje, jak u něj v době volby povolání nakonec zvítězilo komponování nad milovaným zpěvem i kantořinou. *„Když jsem zde (v Plzni) kdysi působil, zašel jsem za Karlem Bermanem, tehdejším režisérem i šéfem opery, abych se u něj učil zpívat. Byl to vynikající člověk a skvělý muzikant, sám také komponoval. Brzy jsme se spřátelili a já mu ukázal některé své první kompozice. Když jsem k němu zase jednou přišel, zrovna přikládal do kamen a přitom mi řekl: „Vykašli se na zpívání, ty jsi skladatel.“ A tak ve mně přehodil jakousi pomyslnou výhybku a od té doby komponuji.* ³⁶

Zdeněk Lukáš byl skladatel, který oplýval obrovským zdrojem hudební inspirace, jeho hudba není násilně vyspekulovaná, na posluchače působí zcela přirozeně. Je to způsobeno přesným citem pro vývoj hudby, nástup kontrastu, změny barvy či charakteru hudby. V instrumentální hudbě dokázal Lukáš využít zvukové barvy jednotlivých nástrojů, která ho vlastně zároveň při skládání inspirovala. V hudbě symfonické uměl náležitě rozeznít a využít témbrou žesťových nástrojů, v pravou chvíli se nebál zapojit mohutný zvuk bicích nástrojů, v komorní tvorbě se objevují zajímavé nástrojové kombinace. To vše společně s přesným rytmickým cítěním a členěním skladby představuje typické znaky Lukášovy osobité tvorby.

Rozsáhlé skladatelovo dílo čítá přes 350 opusových čísel, Lukáš do něj nezapočítával četné sborové úpravy lidových písní, kterých během své sbormistrovské činnosti vytvořil kolem tisíce. Po tvorbě Zdeňka Lukáše byla ze

³⁵ FEIFERLÍKOVÁ, Romana. *Vzpomínání na Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 158-160. ISBN 978-80-7043-734-6

³⁶ BRABEC, Zbyněk. *Musím pořád psát*. In Divadelní program k opeře Veta za vetu. Plzeň: Divadlo J. K. Tyla, 1999.

strany interpretů obrovská poptávka, mnoho děl tak vznikalo po sobě ve velmi krátkých časových intervalech, neboť skladatel práci nerad odmítal. I přes vysoké tempo při komponování však Lukáš zájem o své skladby nestíhal naplnit.³⁷ To snad také vysvětluje jeho přiznání v Hudebních rozhledech z roku 1988, že hotové skladby pouští z hlavy a některé už si občas po delší časové odmlce přesně vůbec nevybaví³⁸.

Velké množství Lukášových instrumentálních skladeb bylo psáno přímo na tělo jejich prvnímu interpretovi, na jehož objednávku vznikaly. Skladatel vycházel z konkrétní představy interpretových hráčských vlastností, příklonu k virtuozitě apod. Zároveň předpokládal, že jeho věnované kompozice budou v brzké době po dokončení veřejně provedeny nebo nahrány.³⁹

Hudbu měl Zdeněk Lukáš neustále v hlavě a při komponování ji hotovou pouze vložil na papír. „*Já vlastně pořád komponuju. Manželka mě třeba pošle něco shánět a já obcházím ty obchody a ani mi nevadí, že marně, že to nemají, já si cestou pořád komponuju.*“⁴⁰ Zajímavý je pro mne vedle této hudební spontánnosti dostatek osobní disciplíny, kterou skladatel při své práci dodržoval. Velmi mne v této souvislosti zaujal odstavec v rozhovoru v Hudebních rozhledech, kde Zdeněk Lukáš hovoří o své tvůrčí práci. „*Skladbu předem promýšlím, a než začnu, vím přesně, jakým jazykem bude psána. V tom už je určité omezení, ale to omezení mě současně inspiruje. Nikdy nedělám žádné skici a ani hlavní témata si předem nevytvářím. Přitom píši rovnou načisto do partitury. Samotné psaní mne inspiruje. Jsem zvědavý, kam to půjde. Během psaní už přemýšlím o dalším taktu. Když končím denní práci, vím už obvykle, jak to půjde dál. Přes noc to ve mně pracuje. Komponování není životní problém, pro který by člověk špatně spal. V pohodě to nechám spát a ráno to tam je. Hned před snídaní to napíši načisto. Denně intenzivně pracuji.*“⁴¹

³⁷ ŠPELINA, Karel. *Zdeněk Lukáš, Trochu vzpomínek*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 161-165. ISBN 978-80-7043-734-6.

³⁸ VOLEK, Tomislav. *Nevyšlapanými cestami...* Hudební rozhledy, 41, 1988, č. 11, s. 486-489.

³⁹ BOKŮVKOVÁ, Vlasta. *Komorní tvorba Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 27-36. ISBN 978-80-7043-734-6.

⁴⁰ viz. poznámka č. 38

⁴¹ viz. poznámka č. 38

Klavír používal Lukáš ke kompozici minimálně, jeho hudební představy probíhaly především v jeho hlavě, odkud byly přepisovány rovnou na papír. Zmínka o psaní načisto je tedy pravdivá. Fascinuje mne vzpomínka pana Karla Špeliny⁴², podle které Lukáš svůj první smyčcový kvartet (50. léta) psal tím způsobem, že si rozmístil po stole notové partitury, do kterých psal postupně po taktech party jednotlivých hlasů, partitura díla tak nikdy nevznikla.

Instrumentální tvorba Zdeňka Lukáše samozřejmě prodělala svůj vývoj s ohledem na vnější vlivy, které se během života do skladatelovy hudby vlévaly. Počáteční hudba romantického charakteru, která vycházela přímo z Lukášova srdce se v Plzni smísila s folklorními prvky díky práci v rozhlasu, kde se s lidovou písní dokonale seznámil během své upravovatelské činnosti. V 60. a 70. letech to pak bylo vedení Miloslava Kabeláče, který ho přivedl k práci se soudobými technikami a možnosti jejich využití si v této době Lukáš na vlastní oči ověřoval ve špičkově vybaveném elektroakustickém studiu plzeňského rozhlasu. Lukášův vývoj neprobíhal zcela spontánně, skladatel podle svých slov stále svůj hudební jazyk intenzivně promýšlel. Postupem času se utvrdil ve svém přesvědčení, že hlavní cíl skladatelovy práce spočívá v hudební výpovědi, ke které kompoziční techniky pouze dopomáhají, hudební obsah by jim však neměl být podřízen.⁴³

V roce 1996 se Zdeněk Lukáš stal členem skladatelské skupiny Quattro společně se Sylvii Bodorovou, Otmarem Máchou a Lubošem Fišerem. Společně je pojil právě názor o pojetí hudby jako stimulátoru citu. Ta má být přístupná a srozumitelná všem současným posluchačům i přes umírněné použití moderních kompozičních technik, které celkové hudební výpovědi pouze vytvářejí přirozené hudební okolí.

Zajímavým znakem Lukášovy tvorby je fakt, že i přes svou oblíbenost jen velmi málo vycházela tiskem. Interpretům proto nezbývá, než si dnes skladby kopírovat a rozepisovat jednotlivé hlasy. Správcem Lukášova hudebního odkazu je dnes Doc. PaedDr. Zdeněk Vimr, který také spravuje stránky věnované Zdeňku Lukášovi www.zdenek-lukas.cz.

⁴² ŠPELINA, Karel. *Zdeněk Lukáš, Trochu vzpomínek*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 161-165. ISBN 978-80-7043-734-6.

⁴³ BOKŮVKOVÁ, Vlasta. *Komorní tvorba Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 27-36. ISBN 978-80-7043-734-6.

2 Koncert pro flétnu a orchestr

Základní informace o Koncertu pro flétnu a symfonický orchestr, op. 164 mi poskytl doc. Zdeněk Vimr⁴⁴, uvádí je také na stránkách věnovaných odkazu Zdeňka Lukáše⁴⁵. Koncert byl komponován 14. 7. – 6. 9. 1981 na chatě v Jílovém u Prahy a byl dokončen v časovém intervalu necelých osmi týdnů. Tím se potvrzuje Lukášovo velmi vysoké pracovní tempo, protože zároveň s koncertem v tomto časovém období komponoval na objednávku ČHF dětský sbor Čarohrátky, dále mužský sbor Pohádka a v srpnu také ještě upravoval houslový koncert, op. 163. Ten byl zapsán do OSA ve stejný den jako koncert flétnový, tedy 7. 9. 1981.

Koncert je třívětý (Andante – 7'10'', Con moto – 5'10'', Andante. Allegretto – 9'30''), celková durata je 22 minut. Podobně jako většina Lukášových děl nebyl nikdy vydaný, jak jsem měla možnost zjistit, originální rukopisná partitura, která čítá 129 stran, se nyní nachází ve správě doc. Zdeňka Vimra. Samotný originální flétnový part stejně jako klavírní výtah neexistuje.

Na rozdíl od většiny Lukášových děl, která vznikala na objednávku svých příštích interpretů, není na originální partituře flétnového koncertu případná dedikace uvedena. To je v rámci Lukášova flétnového díla neobvyklé, partitury ostatních flétnových komorních skladeb stejně jako většiny koncertantních děl nacházejících se ve skladatelově pozůstalosti tuto informaci obsahují.

Rozhodla jsem se proto shromáždit veškeré dostupné informace a mimo jiné se pokusit okolnosti vzniku skladby objasnit. Úkol pro mne nebyl tak jednoduchý, jak se původně zdálo, většina interpretů si totiž po dvaceti letech na uvedení díla vzpomíná jen matně a spousta mých dotazů tak zůstávala nezodpovězených. Navíc ne všichni interpreti provedení koncertu se Zdeňkem Lukášem konzultovali a při ověřování informací zjišťuji, že některá fakta, která jsem se dozvěděla, jsou po tak dlouhé době značně zkreslená.

⁴⁴ doc. PaedDr. Zdeněk Vimr – sbormistr Nové České písně a sboru opery Divadla J. K. Tyla Plzeň. Působí pedagogicky na katedře hudební kultury ZČU v Plzni. Je uznávaným znalcem sborové tvorby Zdeňka Lukáše a po skladatelově smrti správcem Lukášova hudebního odkazu.

⁴⁵ www.zdenek-lukas.cz

2.1 Skladatelský záměr Zdeňka Lukáše

V první části této práce jsem se zabývala osobností Zdeňka Lukáše a jeho životními postoji, které se v podstatě odrážely i v jeho tvorbě. To se týká i flétnového koncertu, který není stejně tak jako většina Lukášových skladeb typem hudby, nad kterou se dá dlouze teoretizovat. Autor zde střídá místa expresivní s plochami lyrickými, tyto změny umocňuje mistrným využitím zvukové barvy jednotlivých nástrojů orchestru. Tím, že byl Zdeněk Lukáš v hudbě zpočátku samouk a největší skladatelskou školou mu byla praxe, je jeho hudební výpověď natolik osobitá, že ji nelze jednoznačně zařadit do jakékoliv skladatelské kategorie. Během upravovatelské činnosti pro sbor se i do Lukášovy instrumentální tvorby vtiskla určitá zpěvná melodičnost, kterou skladatel nezřídka uplatňuje i ve flétnovém koncertu.

Flétnový koncert vznikl v roce 1981, tedy v době, kdy se Zdeněk Lukáš naplno věnoval skladatelské profesi, měl za sebou hudební experimenty spojené s moderními kompozičními technikami a komponoval ve stylu zralé tvůrčí syntézy. Ve svém článku týkajícím se komorní hudby Zdeňka Lukáše⁴⁶ otiskla dr. Vlasta Bokůvková dopis z března roku 1981, ve kterém skladatel popisuje svůj tvůrčí program. Myslím, že tuto informaci lze vztáhnout i k flétnovému koncertu z roku 1981, přestože zmíněný dopis původně popisoval okolnosti vzniku klavírního kvartetu⁴⁷, který byl zkomponován o rok dříve. „*Hledám, jestli je možné ještě dnes nésti těžiště skladby téměř výlučně v oblasti melodické. Aby melodická linka byla soběstačná, i když pochopitelně potom bude znít se vším soudobě vybaveným okolím. Aby nebyla, jak to většinou bývá, jen dramaticky zpretrhaná, nebo nervózní, ale aby i dnes doznala třeba něžnosti, úsměvu, ale ne jenom toho, který má původ v grotesce nebo karikatuře, ale který je výrazem klidu a vyrovnaní a provází nás třeba ve chvílích, kdy se setkáme s milovaným člověkem. Po shlédnutí svazového symfonického koncertu jsem měl pocit zoufalé stejnosti, která nemilosrdně útočí přes všechny dostupné prostředky (pokud možno v silných dynamikách) na stejnou emoční oblast posluchačů. A já jsem přeci jenom také himlhergot jedním z nich. Nechci,*

⁴⁶ BOKŮVKOVÁ, Vlasta. *Komorní tvorba Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 27-36. ISBN 978-80-7043-734-6.

⁴⁷ Sonata di danza, op. 151 (komponováno červen-červenec 1980)

abych sledoval skladatelské řemeslo, ale toužím po tom, aby mně nádherou přešel mráz po zádech. Když jsem slyšel III. kvartet Slavického K. nedávno, tyto chvíle jsem prožíval. Je vidět, že to jde. A protože nechci strašit nebo „šokovat“ lidi různými škleby nebo zoufalostí, hledám i já svůj pramínek, svoji studánku dosud neobjevených krás hudby. Pochopitelně i v mých partiturách zůstane to dramatické dnešno, ale musí mít své proporce. Musí zbyť dost místa na to všechno ostatní.“⁴⁸

2.1.1 Charakteristika koncertu

První věta koncertu nese tempové označení Andante a má pomalý a klidný charakter. Celou větou se v různých obměnách prolíná sedmitaktové melancholické téma, pro které jsou typické široce hrané opakované tóny. V předehře ho představí orchestr a flétna ho v rozšířené desetitaktové verzi v osmém taktu přejímá. Řekla bych, že tento atmosférický úvod, který vnese posluchače do nálady skladby, je pro Lukášovu flétnovou tvorbu typický⁴⁹ a z pohledu posluchače velmi účinný. Následuje vedlejší téma, které je ozvláštněno mnoha melodickými ozdobami – v expozici jsou to nátryly a trylky, v závěru pak přírazy. Tento úsek skladby ústí do jakési mezivěty, která má charakter flétnové kadence a přináší znovu ústřední téma, tentokrát flétna hraje sedmitaktovou verzi orchestru. Hlavní téma má v podstatě charakter nekomplikovaného jednoduchého motivu, ve kterém autor nevyužívá mimořádných hudebních prostředků. Nedává tak interpretovi mnoho prostoru pro využití vlastních invenčních přístupů během vyklenutí fráze apod. Naopak je nutné a zároveň náročné pro udržení napětí jednotlivé imitace tématu výrazově odlišit a nenarušit přitom snový charakter věty.

Po orchestrální mezihře, ve které skladatel pracuje s hlavním tématem a zvukovými barvami především u smyčcových nástrojů, následuje střední díl v podobě provedení. Zde flétna opět přináší uklidnění a po naléhavé mezihře pouze za doprovodu smyčcových nástrojů v lyrické náladě přednáší melodii hlavního tématu. V následující orchestrální mezihře už skladatel naplno využívá zvukové

⁴⁸ BOKŮVKOVÁ, Vlasta. *Komorní tvorba Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 27-36. ISBN 978-80-7043-734-6.

⁴⁹ Setkala jsem se s ním například i v Lukášově skladbě *Cantabile e fugato*, op. 292 komponované v r. 1997.

barvy žesťových nástrojů, jejichž mohutný zvuk podporuje ještě použitím bicích nástrojů. Tato práce s jednotlivými nástroji je pro tvorbu Zdeňka Lukáše také velmi typická. Zajímavé je, že zatímco v orchestrálních skladbách dokázal Zdeněk Lukáš žesťové nástroje naplno rozeznít a jejich zvukových možností využít, v komorní tvorbě jim věnuje minimální pozornost. Závěr první věty opět přináší témata z expozice, celou větu uzavírá koda za doprovodu celého orchestru. Přestože dělení věty není příliš jednoznačné, považovala bych ji za třídílnou formu s uspořádáním ABA'.

Druhá věta koncertu s označením *Con moto* se svým charakterem velmi liší od věty první. Těžiště skladatelovy práce se v této větě přesouvá do oblasti metroritmické. Větou se prolínají jednotlivé rytmicky odlišené plochy, v začátku věty jsou tvořeny drobnými rytmickými hodnotami zaznívajícími ve flétně solo, do kterých se následně vmísí jemný doprovod smyčcových nástrojů imitující dvaatřicetinové noty ve flétně a zároveň pulsující v hodnotách osminových. Původní švelení ve velmi slabé dynamice postupně s přibývajícím nástroji a ubývajícím pauzami ve flétnovém partu nabírá na intenzitě, přesto se však celou dobu drží v předepsané dynamice *piana*. Na tuto část navazuje díl rytmicky kontrastní, ve kterém flétna v triolových hodnotách přednáší neklidnou melodii proti orchestru, který stále pokračuje v sudém dělení doby na hodnoty osminové a dvaatřicetinové. Využití rytmicky kontrastních ploch a polyrytmiky jsou kompoziční prvky pro tvorbu Zdeňka Lukáše velmi typické.

Ve druhé větě je také dobře patrné, jak Zdeněk Lukáš využíval možnosti kompoziční práce na poli modalit. V čísle 5 například využívá tónovou řadu s pravidelně se střídající malou a velkou sekundou: c – cis – dis – e – fis – g – a – b – c.

Obrázek č. 1: Flétnový koncert, 2. věta

Na tomtéž principu je postaven i motiv sestavený ze skupin dvaatřicetinových not v úvodu a závěru skladby, zde se jedná o řadu tónů c – d – es – f – fis – gis – a – h – c.

Stejně tak, jako věta začala, končí také ve slabé dynamice motivkem složeným z drobných hodnot ve flétnovém partu za slabého smyčcového doprovodu do vytracena.

Z tajemné nálady druhé věty posluchače opět vytrhne úvodní fanfára věty třetí v podání žesťových nástrojů. Tento velkolepý úvod finální třetí věty záhy vystřídá melancholická flétnová melodie pouze s doprovodem smyčcových nástrojů, která vytváří působivý kontrast s žesťovou předehrou i následující mezihrou. V rámci vnitřního členění třetí věty má tato první část Andante klidný až melancholický charakter s hlavní melodií vedenou ve flétnovém partu, která vyústí v čísle 7. V tomto místě jako by vymizely všechny problémy posluchačova běžného života, zaposlouchá se do čisté flétnové melodie oplétané pouze barvou smyčcových nástrojů, kterou však náhle vystřídá expresivní pasáž za neklidného orchestrálního doprovodu (zde v čísle 8 si lze opět dobře všimnout použití modalit s tónovou řadou střídajících se celých tónů a půltónů). Celkový charakter části Andante je postaven na principu kontrastů, kdy lyrickou flétnovou zpěvnost střídají velmi výrazné plochy ať už v partu flétnovém nebo žesťových nástrojů.

Totéž platí i v dílu následujícím s tempovým označením Allegretto, kdy je hudba živější, než tomu bylo v části předchozí. Zde jsou kontrasty vytvořeny rychlými staccatovými pasážemi ve flétně a expresivními melodickými plochami, do kterých je zapojen celý doprovodný aparát (číslo 17). Ve třetí větě už skladatel nejen v rámci orchestrálních mezihér běžně používá ve velké míře bicích nástrojů, čímž umocňuje sílicí intenzitu celého orchestru, flétnový part se tak přesouvá do třetí oktávy. Toto hudební napětí vyústí až ke konci skladby v čísle 31. Zde se flétna ještě naposledy vrátí do melancholické nálady a společně s orchestrem přednese lyrické ústřední téma věty první. Následně však již v ostrých staccatových hodnotách za výrazného orchestrálního doprovodu spěje k posledním taktům koncertu a mohutnému závěrečnému akordu.

Lukášův flétnový koncert není typem virtuózního koncertu, ve kterém interpret předvede své technické schopnosti a možnosti, naopak je flétna v některých případech zapojena do doprovodného aparátu jako součást orchestru. Part není psán

za účelem sólistovy exhibice, skladatel měl o interpretaci svého koncertu jasnou představu a sólista je celkovou stavbou díla nucen tuto podobu dodržet. Možná proto, přestože je koncert posluchačsky velmi vděčný, nezanechává po delší době v interpretech výraznější stopu.

Skladatel také v rámci své tvůrčí práce nijak výrazně neexperimentuje, drží se osvědčených výrazových prostředků, koncert tak lze vnímat jako typickou ukázkou Lukášovy orchestrální tvorby.

2.2 Interpreti koncertu

Pátrání po interpretech koncertu mne vedlo třemi směry. Jednak jsem se snažila vyhledat plzeňský původ flétnového koncertu - skladba byla na koncertech místní konzervatoře několikrát uvedena. Dále jsem se zabývala záznamy rozhlasu o natočení koncertu. Nakonec jsem také procházela dobová periodika a hledala zmínky o případném provedení skladby. Jednotlivé interprety jsem následně vyhledala a shromáždila informace týkající se jednotlivých provedení koncertu. Samotní interpreti mne také často nasměrovali k dalšímu možnému zdroji informací pro mou práci.

Marek Špelina:

Typ koncertu: absolventský koncert plzeňské konzervatoře

Datum a místo provedení: červen 1989, Plzeň

Orchestr a dirigent: Plzeňský rozhlasový orchestr, dirigent Vít Micka

Plzeňský rozhlas tento koncert natáčel, bohužel byl záznam přemazán a do dnešní doby se nedochoval.

prof. Jiří Válek:

Typ koncertu: 5. abonentní koncert České filharmonie v roce 1991

Datum a místo provedení: 11. – 12. 4. 1991, Smetanova síň Obecního domu, Praha

Orchestr a dirigent: Česká filharmonie, dirigent Jiří Bělohlávek

Nahrávku koncertu dnes není možné dohledat, přestože byly abonentní koncerty nahrávány.

Julie Braná (Sukupová):

Typ koncertu: koncert orchestru plzeňské konzervatoře

Datum a místo provedení: 26. 5. 1995, Kulturní dům Peklo, Plzeň

Orchestr a dirigent: Symfonický orchestr plzeňské konzervatoře, dirigent Jiří Štrunc
Nahrávka nebyla pořízena.

Jarmila Štruncová:

Koncert provedla celkem třikrát s Karlovarským symfonickým orchestrem. Dvakrát pod vedením Jiřího Štrunce, 18. 10. 2002 pod vedením Stanislava Macury. Vznik nahrávky není znám.

Lenka Rukavičková:

Typ koncertu: koncert orchestru plzeňské konzervatoře

Datum a místo provedení: 21. 4. 2004, Kulturní dům Peklo, Plzeň

Orchestr a dirigent: Symfonický orchestr plzeňské konzervatoře, dirigent Jiří Štrunc
Nahrávka byla pořízena a je k dispozici.

Jan Ostrý:

Nahrávka pro Český rozhlas.

Datum a místo provedení: 16. - 19. 2. 2009, Plzeň

Orchestr a dirigent: Plzeňská filharmonie, dirigent Koji Kawamoto
Nahrávka je k dispozici.

(Interpreti jsou řazeni podle data uvedení koncertu)

2.2.1 Plzeňská provedení koncertu

Flétnista Marek Špelina⁵⁰ provedl v rámci svého absolutoria na plzeňské konzervatoři v roce 1989 plzeňskou premiéru Lukášova flétnového koncertu. Sám tuto skladbu s nadsázkou označuje jako svou srdeční záležitost, protože se jednalo o jeho první sólové vystoupení s velkým orchestrem. Koncert proběhl v červnu 1989

⁵⁰ Marek Špelina – plzeňský flétnista a pedagog. Vystudoval Konzervatoř v Plzni, kde nyní pedagogicky působí. Mimoto působí jako 1. flétnista v operním orchestru Divadla J. K. Tyla v Plzni. Aktivně se věnuje se i hře na flétnu barokní (spolupráce – Musica Florea, Ad Vocem..).

s doprovodem Plzeňského rozhlasového orchestru (dir. Vít Micka), celé vystoupení bylo také pro plzeňský rozhlas nahráváno.

Během rozhovoru s flétnistou jsem se zhruba dozvěděla průběh koncertu a několik dalších informací ohledně původu díla, kvůli velkému časovému odstavu dvaceti let však sám flétnista přiznává, že už je mnoho podrobností dávno zapomenuto.

Marek Špelina si sám kvůli plzeňskému koncertu z partitury vypsál flétnový part – jeho kopie se nachází mezi přílohami mé práce. K interpretaci díla ho podle vlastních slov pravděpodobně přivedla Špelinova tehdejší profesorka Marie Kroupová, která byla objevování a provádění neznámých a nehraných kusů velmi nakloněna. Jistou souvislost vidím také v příbuzenském vztahu Marka Špeliny s violistou Karlem Špelinou⁵¹, který byl Lukášův blízký přítel a skladatel mu i několik děl věnoval.

Marek Špelina v rámci přípravy na vystoupení navštívil Zdeňka Lukáše v jeho strašnickém bytě a způsob provedení koncertu s ním konzultoval. Ten mu prý vyprávěl okolnosti vzniku skladby, v tomto případě velmi lituji toho, že si z těchto detailů flétnista mnoho nepamatuje. Lukáš s ním také koncert přehrál (sám ho doprovázel na klavír) a následně se zúčastnil plzeňského uvedení díla.

Díky této plzeňské premiéře se stal koncert na místní konzervatoři populární a v následujících letech se stal oblíbeným kusem uváděným při (nejen) absolventských vystoupeních s doprovodem orchestru. V roce 1995 to bylo například vystoupení Julie Brané, v roce 2004 Lenky Rukavičkové. Žádného z těchto provedení se však sám Zdeněk Lukáš neúčastnil.

2.2.2 Novinové články

V čísle 5 časopisu Hudební rozhledy z roku 1991 byla vydána recenze 5. abonentního koncertu České filharmonie pod vedením Jiřího Bělohlávka. Na programu zazněl i Lukášův flétnový koncert, sólistou byl prof. Jiří Válek. Pan profesor mi bohužel k tomuto provedení nemohl vzhledem k dlouhému časovému

⁵¹ Karel Špelina – český houslista, violista, pedagog. 1970-2002 člen České filharmonie. Pedagogicky působí na Pražské konzervatoři. Blízký přítel Zdeňka Lukáše, autor mu několik děl dedikoval.

odstupu podat bližší informace, vyvrátil však původní předpoklad několika Lukášových přátel, že byl koncert dedikován právě jemu.

2.3 Nahrávky koncertu

Rozhlasové nahrávky živých koncertů z osmdesátých a devadesátých let se bohužel do dnešní doby nedochovaly. Jak v případě koncertu Marka Špeliny s Plzeňským rozhlasovým orchestrem, tak i v případě koncertu České filharmonie se sólistou prof. Jiřím Válkem, existují v archivech poznámky o zaznamenání koncertů, vlivem následného používání nahrávacího materiálu však do dnešních dnů nebyly zachovány.

Rozhlasová nahrávka sólisty Jana Ostrého⁵² je tak pravděpodobně jediná profesionální nahrávka tohoto koncertu. Vznikla v roce 2009 v plzeňském studiu Českého rozhlasu za doprovodu Plzeňské filharmonie pod vedením japonského dirigenta Koji Kawamoto. Flétnista se podle svých slov se skladatelem Zdeňkem Lukášem osobě neznal, byli však vzájemně představeni těsně před Lukášovou smrtí na nespecifikované společenské akci. Zde na nahrávání flétnového koncertu přišla nezávazně řeč. Později tento plán začal nabývat na skutečnosti, z různých důvodů se však kvůli následnému protahování naplnil až po skladatelově smrti.

Flétnista tedy bohužel neměl během nahrávání příležitost své provedení koncertu se skladatelem konzultovat. Musím říct, že mne zaujala skutečnost, že typickou českou hudbu (Lukáš sice ve svých skladbách přesně necitoval, přesto je ale inspirace folklorem v jeho díle patrná) řídil dirigent japonského původu. Bohužel možná z tohoto důvodu mám občas pocit, že orchestr ne příliš aktivně doprovází sólistovo hraní, zvláště v třetí větě některá místa vycházejí spíše staticky. Na druhou stranu flétnista Jan Ostrý v koncertu potvrdil své hráčské kvality a beze sporu se jedná o velmi profesionální nahrávku, která může v mnoha ohledech zaujmout a inspirovat.

⁵² Jan Ostrý – český flétnista a pedagog. Pedagogicky působí na Plzeňské konzervatoři, Pražské Konzervatoři a Ostravské univerzitě. Vystupuje na sólových koncertech v Čechách i zahraničí a mimo jiné je pravidelně zván na mistrovské kurzy Evropské flétnové akademie v rakouském Fissu.

2.4 Flétnový koncert očima Evy Āhlén - Hallerové

První interpreti a případná dedikace koncertu pro mne byli dlouhou dobu velkou neznámou. Předpoklad, že byl koncert věnován prof. Jiřimu Válkovi mi byl brzy vyvrácen, flétnista Marek Špelina mi však při osobním rozhovoru sdělil, že mu Zdeněk Lukáš během osobní konzultace ohledně provedení koncertu pro inspiraci pouštěl nahrávku koncertu s flétnistkou a orchestrem, jejichž totožnost si flétnista již v dnešní době nepamatuje. Předpokládala jsem proto, že se mohlo jednat o možnou premiéru koncertu, jméno interpretky se mi však do poslední chvíle nedařilo odhalit.

Považuji proto za velké štěstí skutečnost, že jsem v době dokončování práce na doporučení prof. Františka Malotína získala kontakt na paní Evu Hallerovou. Jak mi totiž sama potvrdila, byl koncert napsán právě pro ni v době jejích studií na Akademii múzických umění v Praze (dále AMU). Paní Āhlén - Hallerová v současné době pracovně působí ve Švédsku a flétnové kariéře se dobrovolně přestala věnovat na konci devadesátých let, přesto byla tak laskavá, že mi v rámci e-mailové konverzace velmi podrobně a poutavým stylem popsala okolnosti vzniku koncertu.

Se Zdeňkem Lukášem se paní Hallerová poprvé setkala jako studentka na Pražské konzervatoři, kde skladatel působil v sedmdesátých letech jako učitel harmonie. Lukáš byl mezi studenty jako kantor velmi oblíbený, protože jinak nepopulární teoretické předměty dokázal přehledným způsobem vysvětlit a studenty pro ně nadchnout. Také proto když v roce 1974 Lukáš mladou flétnistku požádal, zda by přijala místo v rámci komorního souboru, který doprovázel Lukášův ženský sbor Státního souboru písní a tanců (doprovodný aparát tvořil klavír, housle a flétna), souhlasila a v následujících 2-3 letech se zúčastnila velkého množství koncertů se sborem po celé tehdejší ČSSR. Tehdy skladatel řekl, že mladé flétnistce, jestliže vystuduje AMU, napíše k příležitosti absolventského vystoupení flétnový koncert⁵³.

Během následujících několika let paní Hallerová se Zdeňkem Lukášem ztratila kontakt. Znovu se setkali až v roce 1980, to už byla flétnistka studentkou AMU, skladatel si tedy vzpomněl na svůj slib a v příštím roce začal flétnový koncert komponovat.

⁵³ Stejně tak skládal Zdeněk Lukáš i pro starší spolužáky Evy Hallerové – cembalový koncert op. 152 byl dedikován k příležitosti absolventského vystoupení Jitce Navrátilové, klarinetový koncert op. 119 Františku Bílkovi.

Paní Hallerová byla také svědkyní vzniku koncertu, v létě 1981 přijala Lukášovo pozvání a skladatele navštívila na chatě v Jílovém v době, kdy koncert dokončoval, to už měl skladbu zkomponovanou v hlavě a pouze ji zapisoval do not. Pracoval velmi rychle, paní Hallerová si během práce od Lukáše brala hotové listy rovnou z ruky a vypisovala flétnový part a někdy prý skladateli v této činnosti skoro nestačila. Hotové části spolu následně přehrávali a autor vysvětloval své tvůrčí představy, nebyl však příliš ochotný brát v úvahu jakékoliv sólistovy námítky například ohledně techniky.

Při komponování si byl Zdeněk Lukáš dobře vědom technických a zvukových možností jednotlivých nástrojů, z tohoto důvodu prý také v orchestru vynechal sekci dřevěných dechových nástrojů, které by podle něj tón flétny „sežraly“. Mezihry žesťových nástrojů ve třetí větě zaznívají vzdáleně od pasáží flétnových, aby flétna v rámci orchestru nezanikla a sólista tak nebyl nucen k zbytečné forzi. Velmi zajímavá je pro mne vzpomínka, ve které skladatel flétnistce popisoval místo, kde jej napadlo úvodní téma první věty. Dovolím si tento krátký úryvek z dopisu ocitovat. *„On (Zdeněk Lukáš) se velice rád v létě toulal po horách a na flétnu prý myslel v Beskydech, někde u Bílého kříže. Tam prý na nějakém kopci měl takový blažený pocit a snad ho tam ta melancholická úvodní melodie napadla.“*⁵⁴

Po dokončení skladby v roce 1981 nebyl koncert ještě několik let uváděn - flétnistka si také kvůli soutěžním aktivitám studium na AMU o rok prodlužovala. 13. 12. 1983 paní Eva Hallerová uspěla u konkurzu na absolventské vystoupení se symfonickým orchestrem a v následujícím roce (pravděpodobně červen 1984) koncert provedla jako sólistka v Národním domě v Praze na Vinohradech za doprovodu Královéhradeckého symfonického orchestru pod dirigentským vedením Rudolfa Krečmera. Domácí nahrávka koncertu už dnes bohužel není k dispozici, paní Hallerová má však fotografie dokumentující přítomnost Zdeňka Lukáše v koncertní síni. O dva roky později pak ještě koncert provedla v rámci abonentního koncertu v Hradci Králové, tentokrát byl dirigentem Bohumír Liška.

V plánu byla také rozhlasová nahrávka koncertu v podání paní Evy Hallerové, v rámci Lukášova hudebního odkazu není neobvyklé, že si skladatel

⁵⁴ AHLÉN – HALLEROVÁ, Eva. Písemné sdělení. Duben 2013.

výslovně přál, aby nahrávání provedla právě sólistka, které byl koncert věnován. Z natáčení však nakonec po roce 1989 souhrou různých okolností sešlo.⁵⁵

Vlivem různých událostí před i po roce 1989 se dnes dá jen těžko odhadovat, proč jméno paní Evy Hallerové na partituře flétnového koncertu není uvedené. Pravděpodobně se jedná o pouhou náhodu, na druhou stranu paní Hallerová se podle svých slov o tuto skutečnost ani příliš nezasazovala.

⁵⁵ ÁHLÉN – HALLEROVÁ, Eva. Písemné sdělení. Duben 2013.

Závěr

V rámci svého zkoumání flétnového díla Zdeňka Lukáše jsem se seznámila s tvorbou, která by si svou kvalitou v mnoha případech jistě zasloužila větší pozornost v rámci komorního flétnového repertoáru, než tomu v dnešní době je. Na druhou stranu mají tyto Lukášovy skladby jeden společný rys, jímž je obtížná dostupnost notového materiálu. Doc. Zdeněk Vimr má ve správě většinu partitur z Lukášovy pozůstalosti, přesto se najdou skladby, jejichž originální notový materiál vlastní dnes pouze první interpreti skladeb, o existenci samostatných partů nemluvě. Celkový soupis skladatelova díla se nachází na stránkách věnovaných hudebnímu odkazu Zdeňka Lukáše www.zdenek-lukas.cz.

Původní cíl znovu odhalit zapadlé informace ohledně flétnového koncertu Zdeňka Lukáše se mi nakonec snad podařilo vyplnit, jsem ráda, že jsem se mohla zabývat dílem tak výrazné osobnosti, jakou skladatel Zdeněk Lukáš bezpochyby byl. Flétnový koncert byl napsán k příležitosti absolventského vystoupení na Akademii múzických umění v Praze flétnistce Evě Hallerové, která koncert provedla v červnu 1984. Z neznámých důvodů tato informace na partituře není uvedena. Plzeňská premiéra koncertu v podání Marka Špeliny proběhla v červnu 1989. Pravděpodobně jediná existující rozhlasová nahrávka koncertu vznikla po skladatelově smrti v roce 2009, interprety jsou flétnista Jan Ostrý a Plzeňská filharmonie pod vedením dirigenta Koji Kawamoto.

Během shromažďování podkladů pro mou bakalářskou práci se přede mnou stále více poodhaloval obraz Lukášovy komplikované osobnosti, díky kterému jsem snad měla možnost trochu nahlédnout do skladatelovy třinácté komnaty. Není mým úkolem dnes tento obraz jakkoliv hodnotit, můžu pouze konstatovat, že celková skladatelova postava tím získává skutečnou lidskou podobu, bez které by pravděpodobně hodnotné Lukášovo dílo nikdy nevzniklo.

Použité informační zdroje

BOKŮVKOVÁ, Vlasta. *Jak mi zní*. Opus musicum, 19, 1987, č. 1, s. 18-20.

BOKŮVKOVÁ, Vlasta. *Skladatel se dvěma domovy*. Plzeňský kulturní přehled, srpen 1998, Kultura, s. 7.

BOKŮVKOVÁ, Vlasta. *Komorní tvorba Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 27-36. ISBN 978-80-7043-734-6.

BRABEC, Zbyněk. *Musím pořád psát*. In Divadelní program k opeře Veta za vetu. Plzeň: Divadlo J. K. Tyla, 1999.

České-sbory.cz: Zdeněk Lukáš [online]. [cit. 2013-04-15]. Dostupné z WWW: <http://www.ucps.cz/portal/cz/01-01-clanek.php?see_ID=653>

DOBROVSKÁ, Wanda. *Zdeněk Lukáš*. Praha: Muzikus. [cit. 2013-03-20] Dostupné z WWW: <<http://www.muzikus.cz/klasicka-hudba-jazz-clanky/Zdenek-Lukas~04~brezen~2008/>>.

FEIFERLÍKOVÁ, Romana. *Vzpomínání na Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 158-160. ISBN 978-80-7043-734-6.

HAVLÍK, Jaromír. *Recenze koncertu České filharmonie (též Zdeněk Lukáš: Koncert pro flétnu a orchestr)*. Hudební rozhledy, 44, 1991, č. 5, s. 206.

JEŽIL, Petr. *Trojportrét Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 102-104. ISBN 978-80-7043-734-6.

JINDROVÁ, Petra. *O přátelství Zdeněk Lukáš – Josef Sonnek*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 114-136. ISBN 978-80-7043-734-6.

NOVÁKOVÁ, Marie. *Pěvecký sbor Česká píseň očima a srdcem Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 154-157. ISBN 978-80-7043-734-6.

REINIGEROVÁ, Ivana. *35 let sboru Česká píseň a jeho podíl na kulturním životě města Plzně*. Plzeň, 1990. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická.

ŠPELDA, Antonín. *Tvůrčí vývoj Zdeňka Lukáše*. Hudební rozhledy, 21, 1968, č. 19, s. 575-577

ŠPELINA, Karel. *Zdeněk Lukáš, Trochu vzpomínek*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 161-165. ISBN 978-80-7043-734-6.

ŠTILEC, Jiří. VIII. *Zdeněk Lukáš: Dies natalis – skladba pro housle sólo a smyčcový orchestr*. Hudební rozhledy, 2007. [cit. 2013-03-18] Dostupné z WWW: <http://hudebnirozhledy.scena.cz/www/index.php?page=clanek&cislo_id=70&id_clanku=492>.

VIMR, Zdeněk. *Ze života Zdeňka Lukáše*. In Hudební kultura XVII. Osobnost a dílo Zdeňka Lukáše. Plzeň: Západočeská univerzita. Katedra hudební kultury FPE, 2008, s. 83-86. ISBN 978-80-7043-734-6.

VOLEK, Tomislav. *Nevyšlapanými cestami...* Hudební rozhledy, 41, 1988, č. 11, s. 486-489.

ÁHLÉN – HALLEROVÁ Eva. E-mailová konverzace. Duben 2013.

BRANÁ Julie. Ústní sdělení. Duben 2013.

OSTRÝ Jan. Ústní sdělení. Únor – duben 2013.

RYŠKOVÁ Jana. Ústní sdělení. Březen - duben 2013

ŠPELINA Marek. Ústní sdělení. 26. 3. 2013

ŠTRUNC Jiří. Ústní sdělení. 26. 3. 2013

VÁLEK Jiří. Ústní sdělení. 2. 4. 2013

VIMR Zdeněk. E-mailová konverzace. Březen - duben 2013

RUKAVIČKOVÁ Lenka. Ústní sdělení. Březen 2013

Seznam ilustrací

Obrázek č. 1: Flétnový koncert, 2. věta. Strana 24.

Zdroj: notový materiál – archiv Marka Špeliny

Seznam příloh

Příloha č. 1: Notový materiál k flétnovému koncertu Zdeňka Lukáše – 1. věta

Příloha č. 2: Notový materiál k flétnovému koncertu Zdeňka Lukáše – 2. věta

Příloha č. 3: Notový materiál k flétnovému koncertu Zdeňka Lukáše – 3. věta

Přílohy

Příloha č. 1: Notový materiál k flétnovému koncertu Zdeňka Lukáše – 1. věta

Zdroj: Archiv Marka Špeliny

Příloha č. 2: Notový materiál k flétnovému koncertu Zdeňka Lukáše – 2. věta

Zdroj: Archiv Marka Špeliny

Příloha č. 3: Notový materiál k flétnovému koncertu Zdeňka Lukáše – 3. věta

Zdroj: Archiv Marka Špeliny